

здійснити тільки суспільство. Особливий інтерес становлять дикі рослини, які є родичами культурних рослин. Вони містять найцінніший генофонд, важливий для забезпечення продовольчої безпеки як на національному, так і на глобальному рівні.

Проблеми фітоінвазій актуальні у багатьох країнах світу. Потрапляючи в нові умови проживання, одні адвентивні види швидко випадають з фітоценозів, інші – захоплюють значну частину нової території, за межі якої не виходять або виходять зрідка, треті – акліматизуються, натуралізуються, витісняючи інші види, і навіть входять у природні рослинні спільноти. Саме тому дослідження фітоценотичного різноманіття оселищ з участю Амброзії Полинолистої на території житомирського Полісся залишається актуальним та перспективним.

Список літератури

1. Тарарай А.М., Хом'як І. В. Інвазійна флора фітоценозів класу *Artemisietea vulgaris* Lonm. Rrsa et R. TX. 1950 міста Житомир // Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених “Сталий розвиток країни в рамках Європейської інтеграції”, 7 листопада 2019 року. – Житомир: «Житомирська політехніка», 2019. – С. 29.

2. Хом'як І.В. Вплив інвазій видів-трансформерів на динаміку рослинності перелогів Українського Полісся. Біоресурси і природокористування. ТОМ 10, № 1-2 (2018). С. 29-35.

3. Хом'як І.В. Екосистемологія: Навчальний посібник. / Хом'як І.В. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. – 235 с.

4. Хом'як І.В. Моделювання та прогнозування стану довкілля: конспект лекцій. / уклад. І.В. Хом'як – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. – 72 с.

5. Ivan Khomyak. Influence of expansion of invasive species on the size of indexes hemeroby ecosystems // IX international conference on antropization and environment of rural settlements. Flora and vegetation. Kiev, 2010. P – 33.

6. Борисенко В. І. Особливості поширення та боротьби з амброзією полинолистою в умовах Полісся Житомирщини: автореф. дис. ... канд. с.-г. наук: 06.01.03 / Житомирський національний агроекологічний університет. — Житомир, 2020. — 20 с.

7. Демиденко Н. В., Боровик О. В., Борисенко В. І. Особливості фітоценотичного складу осередків амброзії полинолистої на території Житомирського Полісся // Наукові праці Житомирського державного агроекологічного університету. — 2022. — Вип. 14. — С. 128-134.

8. Житомирська обласна державна адміністрація. Про стан боротьби з карантинними рослинними організмами в Житомирській області у 2022 році. — Житомир, 2023. — 20 с.

В.І. Лєскова

здобувач кафедри екології та географії Житомирського державного університету імені Івана Франка

І.В. Хом'як науковий керівник

Фітоценотична характеристика відновлюваної рослинності з участю любки дволистої на території Житомирського Полісся

У сучасний час основою охорони навколишнього середовища є охорона біосфери та всіх її геологічних систем, у рамках якої створюється глобальна мережа природоохоронних територій. Саме вони закладають необхідні основи для зменшення екологічного впливу людини на потужні природні комплекси, сприяючи охороні виняткових природних ландшафтів, у тому числі рослинного і тваринного світу, як результат тривалого розвитку людини.

Любка дволиста (*Platanthera bifolia*) – багаторічна трав'яниста рослина, що характеризується наявністю спеціальних запасних органів - кореневих бульб, що утворюються з допоміжних коренів (2). Під час цвітіння є дві бульби, одна з яких молода, гладка, насичена запасними речовинами, а друга — стара (торішня), зів'яла, втратила запасні речовини для розвитку стебла із листям та квіток (4). Бульби нерозкривні, відносно великі (0,6-2,8 см завдовжки, 0,4-1,5 см завширшки), дещо подовжені, майже бурякоподібні, з мотузкоподібними кінцями (3).

За літературними даними для любки характерне перехресне запилення, яке зазвичай здійснюється метеликами (2). Незабаром після запилення оцвітина в'яне, а стовпчики та зав'язі ростуть. Відцвіла оцвітина зберігається до дозрівання плоду. Для цього процесу насінню після запилення потрібно приблизно 1,5-2 місяці, а для розтріскування плодів – близько 2-2,5 місяців.

Встановлено, що це мікотрофна рослина, її мікориза ендотрофна (1). Окрім сапротрофних поживних речовин, вона також виконує фотосинтез, як звичайний автотроф, завдяки наявності зеленого листа. Любка дволиста характеризується значною екологічною амплітудою. До освітлення досить вимоглива і поширена на добре освітлених ділянках, але витримує і значне затінення. Досить байдужа до зволоження ґрунту, уникає лише ділянок повного пересихання і застою вологи. Також вибаглива до умов навколишнього середовища, її можна знайти як на кислих, так і на нейтральних ґрунтах. Зростає частіше на підзолистих і трав'янистих опідзолених суглинках і піщаних ґрунтах з рН 4-6 (4).

За нашими спостереженнями, популяції любки дволистої ростуть на сухих ділянках з лучною рослинністю, займаючи площу до 20 м завширшки і близько 300 м завдовжки. Характеризується груповим розміщенням особин. У процесі накопичення зберігаються оптимальні умови для проростання насіння завдяки особливому положенню мікоризи грибів.

Любка дволиста занесена до Додатку II Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення. Нині охороняється в Карпатському ботанічному заповіднику, Канівському БЗ, Поліському БЗ, «Розточчі», «Медоборі», Рівненському БЗ та багатьох інших заповідних територіях.

Нами з'ясовано причини зменшення чисельності любки: негативний вплив людського фактору (переважно постійне знищення особин, що масово розмножуються), труднощі проростання насіння (вимушена присутність окремих мікоризних грибів), відсутність вегетативного розмноження. Значне зменшення чисельності особин свідчить про необхідність організації збереження цього виду.

Список використаних джерел та літератури:

1. Андрієнко Т. Л., Онищенко В. А., Прядко О. Фіторізноманіття Українського Полісся та його охорона: Під заг. ред. Т.Л. Андрієнко. К.: Фітосоціоцентр, 2006. 316 с.
2. Вахрамеева М. Г. Некоторые особенности биологии и динамика численности ценопопуляций *Platanthera bifolia* Rich., *P. Chlorantha* Reich. – К.: Изд-во «Наукова думка», 1983. – С. 35-38.
3. Савчук Л. А., Протопопова В. В., Орлова О. О. Любка дволиста. Червона книга України. Рослинний світ. За ред. Дідуха Я. П. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 212.
4. Хом'як І.В. Вплив інвазій видів-трансформерів на динаміку рослинності перелогів Українського Полісся. Біоресурси і природокористування. ТОМ 10, № 1-2 (2018). С. 29-35.
5. Хом'як І.В. Динаміка надземної фітомаси під час автогенних сукцесій на перелогах для території Правобережного Полісся. / V Всеукраїнський з'їзд екологів з міжнародною
6. Хом'як І.В. Динаміка флори перелогів Українського Полісся. // ScienceRise:Biological Science – 2018, №1 (10). С 8-13.
7. Хом'як І.В. Характеристика асоціацій *Agrostio-Populetum tremulae* та *Epilobio-Salicetum capreae* класу *Epilobietea angustifolii* для Правобережного Полісся. УБЖ №4. 2016. С. 239-254.
8. Хом'як І.В. Шлях людини у космос // Аномальні явища: методологія і практика досліджень: зб. наук. праць / під заг. ред. А.С. Білика. – К.: Знання, 2020
9. Хом'як І.В., Дідух Я.П. Нова знахідка *Surgipedium calceolus* L. на Житомирському Поліссі. К. УБЖ №6. 2009. С. 820-824.

Whittaker, R. H. Classification of natural of natural communities / R. H. Whittaker // Bot.Rev. 1962. Vol.28. № 1.

Тіт В.І

здобувач кафедри екології та географії Житомирського державного університету імені Івана Франка
Хом'як І.В. науковий керівник